

האם חזבאללה מעוניין במלחמה עם ישראל בעת הנוכחית?

אורנה מזרחי ויורם שוייצר

בתקופה האחרונה מתקיים שיח בתקשורת הערבית על אפשרות התלקחות מלחמה בין ישראל לחזבאללה בקיץ הקרוב. זאת, עוד טרם עליית המדרגה במתיחות בין ארצות הברית לאיראן במפרץ הפרסי, שהעלתה שוב לסדר היום את האפשרות שאיראן תפעיל את חזבאללה כפרוקסי נגד ישראל. ואולם, בנאומיו האחרונים מיהר מזכ"ל הארגון חסן נצראללה לצנן את הרוחות והעביר מסרים שנועדו להרתיע את ישראל מנקיטת מהלכים נגדו. לחזבאללה, לטענתו, יכולת לפגוע באתרים אסטרטגיים בעורף הישראלי ולכבוש חלקים מהגליל. התבטאויות אלה מצביעות כי מבחינת חזבאללה, הנסיבות כיום אינן נוחות לעימות עם ישראל. זאת, בעיקר בשל מעורבותו הנמשכת במלחמה בסוריה וכן עקב אי-רצון לכרסם בהישגים שנרשמו לזכותו באחרונה במערכת הפוליטית הלבנונית. עוד תצוין המצוקה הכלכלית המעמיקה של חזבאללה, בין היתר עקב הסנקציות האמריקאיות על הארגון ועל איראן פטרוניתו, למרות שעדיין אין בקשיים הכלכליים כדי לפגוע במאמצי חזבאללה להמשיך ולהשקיע בהתעצמות צבאית ובהיערכות למלחמה עתידית נגד ישראל. עם זאת, גם אם לחזבאללה אין עניין בעימות נרחב עם ישראל בעת הנוכחית, לא ניתן לשלול התלקחות כתוצאה ממהלכים נקודתיים של ישראל בלבנון, שיובילו לתגובה של הארגון, או מפעולות של חזבאללה עצמו נגד ישראל בשירות האינטרס האיראני. לפיכך, על ישראל להיערך מבעוד מועד לאפשרות של התפתחות מערכה צבאית בצפון.

האפשרות שתתלקח מלחמה בין חזבאללה לישראל נדונה לאחרונה באמצעי התקשורת הערביים, ובעיקר באלה של מדינות המפרץ, סוריה ולבנון. זאת, בעיקר בעקבות דברים שיוחסו לנצראללה בעיתון הכווייתי אל-ראי (21 באפריל), שדיווח כי בפגישה סגורה עם מפקדים מחזבאללה טען נצראללה, לכאורה, כי יש להיערך למלחמה עם ישראל בקיץ הקרוב. נצראללה הכחיש את הדברים בסמיכות לפרסום זה במספר הזדמנויות, ובמקביל שלח מסר הרתעתי-תודעתי לישראל, המדגיש את יכולתו של חזבאללה לפגוע קשות בישראל, תוך ציון תכניות לכיבוש הגליל למרות חשיפת המנהרות על ידי ישראל, ואת חולשתה וחששותיה של ישראל ממלחמה כוללת, כפי שבאו לאחרונה לידי ביטוי בהתנהלותה מול ירי רקטות וטילים מרצועת עזה. במסגרת זאת:

- בנאום שנשא נצראללה בטקס לציון 34 שנים ליסוד אגודת הצופים 'אל-אמאם אל מהדי' (אל-מיאדין, 22 באפריל) הוא הכחיש את הדיווח בעיתון הכווייתי וגרס כי ישראל לא תפתח במלחמה נגד לבנון משום שהיא יודעת שהעורף הישראלי אינו מוכן למלחמה. נצראללה הזכיר את הרקטה שנורתה מעזה לעבר מרכז ישראל, ולדבריו חשפה את פגיעותה.
- בנאום נוסף (אל-מנאר, 2 במאי) שנצראללה נשא לזכרו של מצטפא באדר א-דין, אשר חוסל בסוריה לפני כשלוש שנים, הוא ביטל את הסיכוי שישאל תפתח במלחמה, וטען כי ישראל חוששת להיכנס לרצועת עזה, ועל אחת כמה וכמה חוששת להיכנס לדרום לבנון.

הוא איים כי כוחות ישראליים שיכנסו ללבנון יושמדו, וחשוב שכולם ישמעו זאת. כן רמז נצראללה על יכולתו של חזבאללה לפגוע ביעדים אסטרטגיים בישראל, באומרו כי אינו מעוניין לעסוק בפגיעה אפשרית במכלי האמוניה בחיפה, אלא דווקא בכוח היבשתי של חזבאללה, שיאפשר לו לפלוש לגליל. היה זה מסר לישראל, כי נטרול המנהרות שנחפרו על ידי הארגון בגבול ישראל-לבנון לא יפגע ביכולתו ובכוונותיו להשתלט על יעדים בגליל.

דבריו אלה של נצראללה משקפים את תפיסתו, כי התנאים הנוכחיים אינם נוחים עבור חזבאללה לקידום מלחמה מול ישראל, וכי הוא מעוניין להרתיע את ישראל ממהלכים מצידה. זאת, בעיקר משום מעורבותו הנמשכת במלחמת האזרחים בסוריה בחמש השנים האחרונות, אשר דרשה הפניית תשומת לב ומשאבים לזירה זו. המלחמה בסוריה גבתה מחיר כבד מחזבאללה - כ-1800 מלוחמיו נהרגו ועוד כשמונת אלפים נפצעו, והארגון נדרש לממן את משפחות ההרוגים ולהשקיע בשיקום הפצועים. נצראללה גם אינו מעוניין לכרסם בהישגים שחזבאללה רשם במערכת הלבנונית הפנימית, אשר באו לידי ביטוי בתוצאות הבחירות שנערכו במאי 2018 ובהרכבה של הממשלה החדשה, בה גבר משקלם של חברי הארגון וקיים רוב של שרים ממחנהו. לחזבאללה זכות וטו על החלטות הממשלה והוא שולט על תיקי מפתח עתירי תקציב. הרפתקה צבאית עלולה לסכן הישגים אלה.

במקביל, בחודשים האחרונים מצטברים הסימנים להעמקת מצוקתו של חזבאללה במספר ממדים. בראש ובראשונה מדובר במצוקה כלכלית, עד כי הארגון נדרש לקצץ בשכר ובהטבות שניתנות לאנשיו. בין היתר דווח על קיצוץ ניכר בשכרם של לוחמי חזבאללה: לוחמים נשואים מקבלים רק מחצית משכרם ורווקים שכר מופחת בהרבה. כן קוצצו המשכורות של נותני שירותים מטעם חזבאללה בתחומי התקשורת, החינוך והרפואה, ונמסר כי חלק מהעובדים במוסדות הדתיים לא קיבלו שכר במשך מספר חודשים. בנוסף, הארגון סגר כמה מאות משרדים כדי לצמצם את עלויות השכירות והפסיק קליטת עובדים חדשים. בה בעת פנה חזבאללה לציבור הרחב בבקשה להגדיל את התרומות לטובתו וברחבי הדחייה נתלו "קופות צדקה".

המצוקה הכלכלית נובעת בעיקר מגידול בהוצאותיו של חזבאללה בעקבות המשך מעורבותו בלחימה בסוריה (על אף שצומצמה נוכחותו שם) והצורך לטפל בפצועים ובמשפחות ההרוגים, במקביל לפגיעה במקורות המימון שלו. פגיעה זו נובעת, בין השאר, מהמצב הכלכלי הקשה של לבנון, המקשה על הארגון להשתמש גם בכספי המדינה לחיזוק מעמדו בקרב האוכלוסייה (ניסיונותיו של ראש הממשלה חרירי בימים אלה לקדם "תקציב צנע", שיאפשר צמצום של הגרעון העצום של המדינה וקידום רפורמות, נתקלים בהתנגדות פנימית וטרם צלחו); כמו גם מהסנקציות שהטיל הממשל האמריקאי על הארגון ומצעדים אמריקאים נוספים, שנועדו להדק את טבעת החנק הכלכלית סביבו, כגון קריאתו באחרונה של משרד האוצר האמריקאי להעביר לו מידע על אודות אנשי הכספים של הארגון תמורת מענק כספי.

לקשייו אלה של חזבאללה נוספה בשנה האחרונה גם המצוקה הכלכלית של פטרוניתו, איראן, הנתונה תחת סנקציות כלכליות מכבידות וגוברות מצד ארצות הברית. איראן היא התורמת העיקרית לתקציבו השנתי של חזבאללה (על פי הערכות, איראן מעבירה לחזבאללה כ-700 מיליון דולר בשנה מתוך כלל התקציב של הארגון, העומד על 1.1 מיליארד דולר). מצוקתה של איראן מקרינה לחץ גם על הארגון, הגם שאין עדיין מידע על היקף הקיצוץ בתקציב זה.

גם בזירה המדינית גובר הלחץ על חזבאללה, בעיקר בעקבות הצטרפות בריטניה בפברואר 2019 למדינות המכירות בארגון כולו (כולל אגפיו הלא-צבאיים) כארגון טרור (ארצות הברית, קנדה, הולנד וישראל). ההכרה האמריקאית בריבונות ישראל על רמת הגולן במאס 2019 מייצרת אף היא לחץ על הארגון נוכח חידוש הוויכוח (גם אם עודו מוגבל) בעניין שייכות חוות שבעא ללבנון או לסוריה, שכן שיוכן ללבנון הוא אבן יסוד בנראטיב ההתנגדות של הארגון, הגורס שהוא פועל לשחרורן מישראל. במסגרת זאת בלטה התייחסותו הנדירה של המנהיג הדרוזי הלבנוני, וליד ג'ונבלאט, שטען בראיון לטלוויזיה הרוסית (ב-25 באפריל) שחוות שבעא אינן לבנוניות. גורמים ממחנה חזבאללה מיהרו לסתור טענה זו.

יצוין כי גם התגובה הרפה של חזבאללה, עד כה, למכה הקשה שספג מישראל עם גילויין והריסתן של המנהרות החודרות לתחום ישראל במסגרת מבצע "מגן צפוני", עשויה לסמן חוסר עניין בעימות בתקופה הקרובה. רק לאחרונה, ב-25 באפריל, הכריז יוניפיי"ל שהוא מכיר בכך ששלוש מהמנהרות של חזבאללה חדרו לישראל וקרא שוב להריסת אלה שבתחום לבנון, ובכך העניק לגיטימציה לפעולה הישראלית.

עם זאת, אין באתגרים אלה שבפני חזבאללה כדי למנוע את המשך מאמציו להשקיע בהתעצמות הצבאית ובהיערכות לאפשרות פריצתה של מלחמה נגד ישראל. לארגון מקורות מימון מגוונים והוא צבר במשך השנים נכסים רבים שביכולתו להשתמש בהם בעת הצורך למטרה זו. מעבר לכך, למרות שמצטייר כי לחזבאללה אין עניין בעימות עם ישראל בתקופה הנוכחית, לא ניתן לשלול התלקחות כתוצאה ממהלכים נקודתיים של ישראל, אשר הפעם יובילו לתגובה מצד הארגון, או בעקבות יוזמה של חזבאללה עצמו בשירות האינטרס האיראני. כך, שלאור האפשרות להידרדרות לעימות נרחב, גם אם הוא עומד בניגוד לאינטרסים הנוכחיים של שני הצדדים, על ישראל להיערך מבעוד מועד לאפשרות של מערכה צבאית בצפון.